

**SOG'LIQNI SAQLASH TIZIMINI BOSHQARISH VA UNGA RAHBARLIK QILISH
(SOG'LIQNI SAQLASH MENEJMENTI VA MENEJER XIZMATI)**

Xamidulla Bashirovich Magzumov

Tibbiyot fanlari nomzodi, dotsent

Mavluda Karimova Tolibjonovna

Tibbiyot fanlari nomzodi, dotsent

Abduraxmanov Shaxriyor Zafar o'g'li

*Toshkent Tibbiyot Akademiyasi Menejment : Sog'liqni saqlash menejmenti yo'nalishi
3-bosqich talabasi*

Ahmadaliyev Doniyorbek Ilhomidin o'g'li

*Toshkent Tibbiyot Akademiyasi Menejment : Sog'liqni saqlash menejmenti yo'nalishi
3-bosqich talabasi*

Annotasiya: *Sog'liqni saqlashni boshqarish jarayoniga jalb etilgan sog'liqni saqlash tizimi rahbarlari va ma'murlari uchun menejmentning asosiy konsepsiyasini tushunish, uni qo'llash uslubi muhim ahamiyatga ega. Kasalxonaga yotqizish vaqtini ka- maytirish, davolash qiymatini pasaytirishga yo'naltirilgan tadbirlar va davlat ajratmalarining kamayishi, tibbiy xizmatlar qiymatida qarorlar qabul qilishni to'la anglashi lozim bo'lgan sog'liqni saqlashning barcha bo'g'inlari, undagi barcha xodimlarning faol ishtirokini talab etadi. Respublikada sog'liqni saqlash tizimini qayta qurishning muhim tomonlaridan biri mutaxassis rahbar xodimlar tayyorlash masalasi hisoblanadi. Bu maqolada siz sog'liqni saqlash menejmentining boshqaruv usullari, qaror va rejalari va jamiyatda tutgan o'rni bilan batafsil tanishasiz.*

Kalit so'zlar: *sog'liqni saqlash, kasalliklarning oldini olish, boshqaruv jarayoni, rejalashtirish, motivlashtirish, olingan natijalarni tahlil qilish, baholash, isloh qilish.*

Annotation: *For leaders and administrators of the health system involved in the process of health care management, it is important to understand the basic concept of management and how to apply it. Reduction of hospitalization time, measures aimed at reducing the cost of treatment and reduction of state allocations, all levels of health care, which should be fully aware of decision-making in the cost of medical services, require the active participation of all employees in it. is enough. One of the important aspects of the reconstruction of the health care system in the republic is the issue of training specialist managers. In this article, you will learn more about the management methods, decisions and plans of health management and its role in society.*

Key words: *health care, disease prevention, management process, planning, motivation, analysis of obtained results, evaluation, reform.*

KIRISH

Sog'liqni saqlash - aholi sog'lig'ini muhofaza qilishga yo'naltirilgan ijtimoiy, iqtisodiy va tibbiy tadbirlar tizimi. Sog'liqni saqlash kasalliklarning oldini olish va davolash, sog'lom turmush va mehnat sharoitini yaratish, yuqori mehnat qobiliyatini va uzoq umr ko'rishni ta'minlashga qaratilgan umumiy tadbirlarni ko'zda tutadi. Uning asosiy vazifasi bemorlarga zamonaviy, ixtisoslashgan hamda mos tarzda yordam ko'rsatishdan iborat. Bugungi kunda aholi salomatligini muhofazalash faqat sog'liqni saqlash tashkilotlarining vazifasi emasligi hammamizga ma'lum. Bu umuman davlat, jamiyat ishi, ammo bu jarayonni boshqarishda sog'liqni saqlash tizimi, muhim birlashtiruvchi, koordinatsiyalashtiruvchi rolni o'ynaydi. Jamoat sog'lig'ini saqlash, aholi guruhining ehtiyojlaridan kelib chiqib keng qamrovli sog'liqni saqlash xizmatini tashkil etishdan iborat. Shuning uchun ham aholi salomatligi holatidan kelib chiqqan holda, tegishli resurslarni aniqlash bo'yicha ma'lumotlarga ega bo'lish talab etiladi. Shu va shunga o'xshash vazifalarni maxsus boshqaruv ilmini egallagan mutaxassis ya'ni menejer bajaradi.

Menejment — biror ko'zlangan maqsadga erishish usullari, shakllari va boshqaruv tamoyilini o'rgatadigan fan hisoblanadi.

Menejer- maxsus boshqaruv ilmini egallagan mutaxassis demakdir. Boshqarishning asosiy maqsadi jamiyatning moddiy-ma'naviy ehtiyojlarini to'liq qondirish maqsadida ijtimoiy munosabatlarni va ishlab chiqarish tizimini takomillashtirish hamda rivojlantirishdan iborat. Menejment deganda, boshqa odamlarning xatti-harakati, intellekti mehnatidan foydalangan holda oldinga qo'yilgan maqsadga erisha olish qobiliyati tushuniladi.

Sog'liqni saqlashni boshqarish jarayoniga jalb etilgan barcha vrachlar, hamshiralar, dorishunoslar, bo'lim boshliqlari, sog'liqni saqlash tizimi rahbarlari va ma'murlari uchun menejmentning asosiy konsepsiyasini tushunish, uni qo'llash uslubi muhim ahamiyatga ega. Kasalxonaga yotqizish vaqtini kamaytirish, davolash qiymatini pasaytirishga yo'naltirilgan tadbirlar va davlat ajratmalarining kamayishi tibbiy xizmatlar qiymatida qarorlar aks etishini to'la anglashi lozim bo'lgan sog'liqni saqlashning barcha bo'g'inlari, undagi barcha xodimlarning faol ishtirokini talab etadi. Respublikada sog'liqni saqlash tizimini qayta qurishning muhim tomonlaridan biri mutaxassis rahbar xodimlar tayyorlash masalasi hisoblanadi. Boshqarish o'z qo'l ostidagi xodimlarning muvaffaqiyatlarga erishishiga rahbarlik qilish ekan, u aniq maqsadga erishish bilan bevosita bog'liq. Shunday qilib, aniq maqsad va unga erishish yo'lidagi muvaffaqiyat boshqaruv natijalaridan biri hisoblanadi. Muvaffaqiyat deganda, jamiyat tomonidan tan olingan eng yaxshi natijalarga erishish tushuniladi. Muvaffaqiyat quyidagi elementlarni qamrab oladi:

- Faoliyat bilan bog'liq real maqsadni aniqlash:
- Uning jamiyat tomonidan tan olinishi:
- Yaxshi natijaga erishish.

Boshqaruv jarayonida maqsadga erishish yo'lida, odatda, ko'pgina qiyinchiliklar, to'siqlar, muammolarga duch kelish mumkin. Bu muammolarni muvaffaqiyatli hal etgandagina kutilgan natijaga erishish mumkin. Sog'liqni saqlashda menejment quyidagilarni amalga oshirish uchun zarur ko'nikmalarni yaratadi: ishlab chiqarish jarayonini o'zgartirish; sog'liqni saqlash ahvolini yaxshilash.

Sog'liqni saqlashni boshqarish o'ziga xos xususiyatlarga ega, ularga quyidagilar kiradi:

-qabul qilinayotgan qarorlarning jamiyat ahamiyatiga ega ekanligi ya'ni ijtimoiy nafliligi;

-ularni bashorat qilishning qiyinligi, chunki ular darhol samara bermaydi ;

Boshqaruv jarayoni tarkibi jihatidan o'zaro bog'liq va to'xtovsiz davom etadigan siklni tashkil etadi va u bir necha bosqichlardan iborat.

Menejment ko'zlangan maqsadga erishish uchun quyidagilarni ketma-ketlikda bajarishi lozim:

- rejalashtirish;
- tashkil etish;
- motivlashtirish (qiziqtirish);
- nazorat qilish, olingan natijalarni tahlil qilish, baholash;
- raxbarlik qilish.

Rejalashtirish — bu bosqichda menejer o'zi faoliyat yuritadigan muassasa uchun istiqbolli reja va dasturlarni ishlab chiqadi.

Strategik rejalashtirish:

- vazifa-maqsadlar va strategik yo'nalishni aniqlash;
- tashqi sharoitlar, imkoniyat va tahdidlar tahlili;
- ichki kuchli va zaif tomonlarni baholash ya'ni SWOT tahlil;
- maqsadlarni belgilash;
- maqsadga erishish uchun strategiyani tanlash;
- vazifalarni aniqlash;
- har bir vazifani hal etish uchun zarur tadbirlar bilan ishchi dasturlarni ishlab

chiqish;

Tashkil etish-bu bosqichda rahbar rejalarni amaliyotga tadbiriq qilishi va tashkil etishi tushuniladi. Bunda rahbar tashabbusni o'z qo'liga oladi.

Motivlashtirish (qiziqtirish) — qiziqtirishning eng oliy shakllaridan biri bu ishonchdir. Ishonch insondagi eng yaxshi xususiyatlarni yuzaga chiqaradi. Xodimlarga muayyan ishni bajarishga ishonch bildirib, siz ularga faxrlanish va mukammallik xislatlarini singdirasiz. Ularga ishonch bildirib, siz ularning ishonchini qozonasiz, buning uchun albatta ma'lum bir vaqt talab etiladi. Ularning mavqei siz bilan ishonch darajasiga ko'tarilishi uchun xodimlarni muntazam o'qitish va malakasini takomillashtirish zarur.

Samarali boshqaruv(rahbarlik qilish). Mas'uliyatlarni qobiliyatliroq va iste'dodliroq xodimlarga berish rahbar ularning kuchlarini umumiyroq vazifalarni hal etish uchun to'play olishini bildiradi, bu natijada tashkilot uchun yuqori unumdorlikka aylanadi. Mehnat unumdorligiga ershish uchun dastlab rahbardan oqilona mehnat taqsimotini yo'lga qo'yishi yotadi.

O'zbekistonda sog'liqni saqlashni isloh qilishning asosiy vazifalaridan biri sog'liqni saqlash muassasalarini davlat monopoliyasidan chiqarish, markazlashmagan boshqaruv tizimini tashkil etish va demokratlashtirish hisoblanadi. Hozirgi kundagi sog'liqni saqlash tizimini 2 turda moliya- lashtirish, ya'ni mablag' bilan ta'minlashga o'tishning asosiy maqsadi sog'liqni saqlash tizimini monopoliyadan chiqarishdir. Sog'liqni saqlash muassasalarini xususiylashtirish va pullik xizmat tizimiga o'tish malakali tibbiy yordamni tanlash imkoniyatini berdi. Bu esa, o'z navbatida, demokratik tamoyillarning sog'liqni saqlash tizimiga kirib kelishiga asos bo'ldi. Sog'liqni saqlash tizimini monopoliyadan chiqarishning asosiy ko'rinishlaridan biri turli mutaxassisliklar

Boshqarish turli tarkibiy qismlarni qamrab oluvchi 4 bo'limdan iborat:

Birinchi bo'limda xodimlarni boshqarish yangi tamoyilla- rining turlicha talqinlari ochib beriladi.

Ikkinchi bo'lim xodimlarni boshqarish jarayonining asosiy bosqichlarini: rejalashtirish, tanlov, ish haqi, muvofiqlashtirish, xodimlarni o'qitish va qayta o'qitishni qamrab oladi.

Uchinchi bo'limda xodimlarni qiziqtirish (rag'batlantirish) jarayonini, odamlarning faol harakatga istagini uyg'otuvchi turli qiziqtirish nazariyalarini ifodalovchi savollar ochib beriladi.

To'rtinchi bo'lim hokimlik, hokimlik vakolatlari, rahbarlik masalalariga bag'ishlangan. Bu bo'lim ta'sir etish jarayoni qanday amalga oshirilishini, nima uchun odamlar bo'ysunishini, kim yo'l boshchi bo'lishi mumkinligini tushunishga yordam beradi.

Tibbiyot sohasining xususiyati bilimlarning juda tez eskirishi va ularni doimiy yangilash zaruriyatining paydo bo'lishi hisoblanadi. Masalan, ba'zi kasalliklarga va holatlarga tashxis qo'yish hamda davolashga yondashuvlar o'tkaziladigan ilmiy tadqiqotlar natijasida har 5 yilda taxminan 50—70 foizga o'zgaradi, deb hisoblanadi. Bu, o'z navbatida, tibbiy muassasalarda, xususan, holatni eng ko'p qamrab oladigan sog'liqni saqlash muassasalarida xodimlarning bilim va ko'nikmalarini doimiy yangilamasdan turib, tibbiy xizmat ko'rsatishning unumdorligi, samaradorligi va sifatiga erishib bo'lmasligini bildiradi. Bu esa o'z navbatida menejer o'z muassasasining faoliyatini balki bemorlarni ham o'ylagan holda, qo'l ostidagi xodimlarining malakasini oshirishini ta'minlab berishi kerak. Malaka oshirish nafaqat o'zimizda balki tibbiyoti rivojlangan xorijiy davlatlarga yuborib malakasini oshirishini ham nazarda tutmog'i lozim. Chunki tajribali va malakali mutaxassis muassasaning eng katta yutug'idir. Muassasada qancha malakali xodimlar bo'lsa, bu muassasaning moliyaviy mablag'ini

shakllantirishga yetarlicha hissa qo'shadi. Shuning uchun o'qitishning sog'liqni saqlash bo'g'in muassasalari uchun ahamiyati juda sezilarli va dolzarbdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOLAR:

1. M.B. Atoeva . Sog'liqni saqlash menejmenti va iqtisodiyoti fani o'quv-uslubiy majmuasi magistratura boqichining barcha mutaxassisliklari uchun (Ushbuishchi dastur o'quv dasturi va o'quv reja asosida 5510700 –davolash ishi yo'nalishi bo'yicha tuzilgan va Buxoro davlat tibbiyot instituti markaziy uslubiy kengashida muhokama qilingan va tasdiqlangan)-Buxoro ,2019.-B.8
2. Sh.T.Iskandarova, N.M.Maxmudova . Jamoat salomatligi, sog_liqni saqlashni tashkillashtirish va boshqarish bo'yicha o'quv qo'llanma-T,2011.
3. https://uz.wikipedia.org/wiki/Sog'liqni_saqlash
- 4.Soliev A., Buzrukxonov S. Marketing, Bozorshunoslik. Darslik. –T.: Iqtisod-Moliya, 2010.- 424 b.
- 5.Kucharov A.S. Menejment . O'quv qo'llanma.T.:TDIU, 2009 y. -120 b.
- 6.Sharifxo'jaev M., Yo.Abdullaev.Menejment. Darslik.T.: O'qituvchi, 2001.
- 7.Qosimova D.S. “Menejment nazariyasi”. Darslik T.:TDIU, 2011-30 b.
- 8.Vixanskiy, O. S. Menedjment : uchebnik / O. S. Vixanskiy, A. I. Naumov. – -e izd., ster. – Moskva : Magistr : INFRA-M, 2014. – 76 s.
- 9.Daniel Mengistu, Equlinet Misganaw “Community Health Nursing” 2006
10. <https://www.coursera.org/articles/health-care-management>
11. <https://nursinglicensemap.com/resources/healthcare-careers/what-is-healthcare-management/>
12. <https://www.msudenver.edu/what-can-you-do-with-a-healthcare-management-degree/>